
Zemřel Ernesto Laclau

V osobě Ernesta Laclaua (6. října 1935 – 13. dubna 2014) odešel přední světový politický a sociální teoretik. Ernesto Laclau je znám především jako autor (spolu s Chantal Mouffe) knihy *Hegemonie a socialistická strategie*, jež je kromě formulace konceptu radikální demokracie považována za základající text politickoteoretického přístupu, pro který se vžil název postmarxismus. Laclauovský postmarxismus se pokouší o reformulaci klasického marxismu a o kritiku některých jeho ústředních koncepcí, jako jsou ekonomický determinismus a esencialismus, v nichž spatřuje – mimo jiné – příčinu degenerace marxismu směrem k totalitarismu. Tato reformulace se opírala jak o diskuze v samotné marxistické tradici (Luxemburg, Gramsci, Althusser atd.), tak o některé vhledy poststrukturalistické filozofie (Derrida, Lacan, Barthes).

Určující pro Laclauovu politickoteoretickou pozici ovšem byla zkušenost, kterou si přinesl z politického aktivismu ve své rodné Argentině v padesátých a šedesátých letech. Vlivem složitého politického vývoje se hlavním štěpením v argentinské společnosti stala otázka perónismu. To vedlo ke zjednodušení politického prostoru na tábor stoupenců a odpůrců Peróna, přičemž toto štěpení mělo schopnost přebít všechna další. V důsledku toho poté jak tábor stoupenců, tak odpůrců perónismu tvořily složité koalice nesourodných ideologických proudů sahající od radikální levice až po extrémní pravici. Právě tato zkušenost radikální neurčitosti, předeterminovanosti a nestability politických identit a lehkost transformací politických symbolů vedla Laclaua k přehodnocení klíčových bodů marxistické teorie, především pak ekonomického determinismu a jeho vztahu k antagonismu, a naopak ke zdůraznění role nahodilosti, hegemonie a artikulace. Ostatně, postava Juana Peróna se pro Laclaua později stala příkladem prázdného signifikantu, tj. ústředního pojmu laclauovské sociální a politické ontologie.

Po studiu historie na univerzitě v Buenos Aires a po krátkém působení na několika argentinských univerzitách a výzkumných centrech, kdy byl mimo jiné i výzkumným asistentem Gina Germaniho, Laclau za přispění Erica Hobsbawma přesídlil na konci šedesátých let do Velké Británie – nejdříve do Oxfordu a později natrvalo zakotvil na *University of Essex*. V Essexu založil *Centre for Theoretical Studies in the Humanities and Social Sciences* a vedl studijní program *Ideology and Discourse Analysis*. V rámci tohoto programu a kolem tohoto centra se soustředila skupina badatelů a Laclauových žáků, kteří vytvořily tzv. essexskou školu diskursivní teorie. V rámci této školy Laclau dále rozvíjel nejenom svůj postmarxismus a specifický přístup k sociální a politické ontologii, ale zaměřoval se také na problematiku analýz konkrétních identit a ideologií. Zároveň se však neustále vracel k problematice populismu, který pro něj představoval ústřední kategorii, jejímž prostřednictvím lze porozumět současné politice.

Na počátku nového tisíciletí se Laclau stal emeritním profesorem a postupně působil na několika dalších univerzitách především ve Spojených Státech. Kromě akademické činnosti se Laclau až do konce svého života aktivně zapojoval do antikapitalistického a antiimperialistického hnutí, ať již na rovině globální, či se zaměřením na problematiku Jižní Ameriky a Argentiny. Vydání své poslední knihy *The Rhetorical Foundations of Society* se již bohužel nedožil.

Navzdory svému obrovskému vlivu ve světě Ernesto Laclau nepatří v českém prostředí k nejznámějším teoretikům. Přesto se však český čtenář mohl seznámit s výběrem jeho textů, který pod názvem *Emancipace a radikální demokracie* vydalo nakladatelství Karolinum. Tento výběr vychází z knihy *Emancipation(s)*, kterou doplňuje dalšími eseji o radikální demokracii a populismu. V současnosti je stejným nakladatelstvím připravováno vydání jeho hlavní práce *Hegemonie a socialistická strategie*.

Jan Břba

Vybraná bibliografie Ernesta Laclaua

- Laclau, E. 1977. *Politics and Ideology in Marxist Theory: Capitalism, Fascism, Populism*, London: New Left Books.
- Laclau, E. 1990. *New Reflections on the Revolution of Our Time*, London: Verso.
- Laclau, E. 1996. *Emancipation(s)*, London: Verso. (Česky jako *Emancipace a radikální demokracie*. Praha: Karolinum 2013.)
- Laclau, E. 2005. *On Populist Reason*. London: Verso.
- Laclau, E., C. Mouffe. 1985. *Hegemony and Socialist Strategy: Towards a Radical Democratic Politics*, London: Verso.
- Laclau, E., J. Butler, S. Žižek. 2000. *Contingency, Hegemony, Universality: Contemporary Dialogues on the Left*, London: Verso.